

Idiolekti dvaju govornika govora grada Čakovca

Vrbanec, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:169873>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Dora Vrbanec

Idiolekti dvaju govornika govora grada Čakovca

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Dora Vrbanec

Matični broj: 0009073558

Idiolekti dvaju govornika govora grada Čakovca

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentorica: doc. dr. sc. Marina Marinković

Rijeka, 7. rujna 2020.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad naslova *Idiolekti dvaju govornika govora grada Čakovca* izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Marine Marinković.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju završnog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u završnom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Dora Vrbanec

SADRŽAJ

1	UVOD.....	1
1.1	Društveno-povijesni kontekst grada Čakovca.....	1
2	METODOLOGIJA TERENSKOG ISTRAŽIVANJA	3
3	RAZLIKOVNI KRITERIJI U KAJKAVSKOME NARJEČJU.....	4
3.1	JEZIČNE ČINJENICE NAJVIŠEGA RAZLIKOVNOG RANGA (ALIJETETI) U ZVUČNIM ZAPISIMA DVOJE GOVORNIKA ČAKOVEČKOG GOVORA.....	5
3.1.1	Vokalizam.....	5
3.1.1.1	Jednak refleks jata i poluglasa (prva kajkavska jednadžba).....	6
3.1.1.2	Jednak refleks stražnjeg nazala i slogotvornog /l̥/ (opće-hrvatska jednadžba s posebnim rezultatom) q > o < l̥.....	7
3.1.1.3	Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentuiranih vokala (i slogova)	9
3.1.1.4	Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnog /r̥/.....	9
3.1.1.5	Kajkavske depalatalizacije	10
3.1.1.6	Uporaba prijedloga vu/v	11
3.1.1.7	Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije	11
3.1.1.8	Zamjenica kaj i njezini kompoziti	13
3.1.2	Morfologija	14
3.1.2.1	Uopćenje jednadžbe A jd. i G jd. u m. r.	14
3.1.2.2	Gubljenje morfološke posebnosti V jd.	16
3.1.2.3	Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenom morfemu.....	16
3.1.2.4	Razlikovanje infinitiva i supina.....	16
3.1.2.5	Tvorba kajkavskog futura.....	17
3.1.2.6	Uporaba određenoga pridjevskog lika.....	18
3.2	JEZIČNE ČINJENICE NIŽEG RAZLIKOVNOG RANGA (ALTERITETI) U ZVUČNIM ZAPISIMA DVOJE GOVORNIKA ČAKOVEČKOG GOVORA.....	18
3.2.1	Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola	18
3.2.2	Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola <i>moč: moreš, nemrem</i>	19
3.2.3	Krajnje slogovno /l/.....	19

3.2.4	Konsonantske skupine	20
4	ZAKLJUČAK	23
5	OGLEDI GOVORA.....	25
5.1	Ogled govora Ljube Orehovec	25
5.2	Ogled govora Davora Pokrivača	26
6	SAŽETAK	27
7	SUMMARY	28
8	LITERATURA	29

1 UVOD

Bogatstvo svakog naroda, sredstvo komunikacije i izražavanja misli jest jezik. U Republici Hrvatskoj to je hrvatski jezik koji dijelimo na 3 narječja: štokavsko, čakavsko i kajkavsko narječje. Narječja se, nadalje, dijele na dijalekte, dijalekti na poddijalekte, a poddijalekti na skupine govora koje se sastoje od pojedinačnih mjesnih govora. Ono što je zasigurno najzanimljivije jezikoslovcima u proučavanju jezika jest različitost. Upravo se ta različitost najviše ističe među narječjima, ali proučavanjem i učenjem nailazimo i na različitosti među dijalektima i nižim hijerarhijskim razinama.

U ovom je radu cilj prikazati idiolekte dvaju govornika govora grada Čakovca na temelju zvučnih zapisa odabranih ispitanika te odrediti kajkavske alteritete i alijetete u njihovom govoru. Međimurski dijalekt najviše je istraživao jezikoslovac i dijalektolog Đuro Blažeka, čijom sam se literaturom služila tijekom pisanja završnog rada. Osim Blažeke, međimurski su govor istraživale Ines Virč i Anđela Frančić.

1.1 Društveno-povijesni kontekst grada Čakovca

U sjevernom dijelu Hrvatske, u Međimurju između rijeka Drave i Mure, nalazi se grad Čakovec s otprilike 17 000 stanovnika.¹ To je grad u kojem sam odrasla i mjesto u koje se uvijek rado vratim, tu napokon slušam i govorim *po kajkavski*. S obzirom na ljubav prema tom gradu i jeziku odnosno narječju nije ni čudno što sam odlučila svoje istraživanje i završni rad posvetiti upravo tome. Tema, odnosno cilj ovog završnog rada jest analizirati i prikazati osnovne naznake čakovečkog govora na temelju zvučnih zapisa govornika.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u gradu Čakovcu je, računajući od 2011. do 2018. godine, sve više stanovnika koji su se doselili iz drugih gradova i općina Republike Hrvatske. Godine 2011. u Čakovec se doselilo 494 stanovnika, a od toga ih je iz Međimurske županije 285. Nešto je manji broj bio 2012. godine što se tiče doseljenika iz Međimurske županije, kojih je bilo 196, a sveukupno ih se doselilo 416. Ukupan broj doseljenika 2013. godine bio je 538, od kojih je 257 iz Međimurja. Sljedeće, 2014. godine broj stanovnika u Čakovcu je porastao te ukupno broji 662 doseljenika uključujući njih 368 iz Međimurske županije. Godine 2015. bilo je ukupno 643 doseljenika te 359 stanovnika iz Međimurja. Ukupan broj doseljenika 2016. godine bio je 619 od kojih je 319 iz Međimurske županije. Nešto više doseljenika bilo je 2017. godine te ukupan broj iznosi 712 te je njih 348

---

¹<https://www.cakovec.hr/web/o-gradu-cakovcu/> pristupljeno 20. 7. 2020.

iz Međimurja. Najveći broj doseljenika bio je 2018. godine te ih se ukupno doselilo 779, od kojih je iz Međimurske županije 362 doseljenika.² Navedenim podacima prikazana je unutarnja migracija stanovništva u Čakovec te se upravo zbog toga i događaju promjene u govoru stanovništva grada Čakovca.

---

²<https://www.dzs.hr/> pristupljeno 20. 7. 2020.

2 METODOLOGIJA TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

Kako bih pokušala prikazati u glavnim crtama fonološke i morfološke osobine idiolekata stanovnika grada Čakovca iz kojih bi se iščitale osnovne naznake njegova govora, bilo je potrebno pronaći njegove stanovnike odnosno govornike. Odabrani govornici su gospođa Ljuba Orehovec i gospodin Davor Pokrivač³. Gospođa Ljuba Orehovec rođena je 1958. godine, svoje je djetinjstvo provela u Domašincu, u selu u Međimurju, te se u Čakovec doselila 1981. godine. Sada je u mirovini, a radila je u knjigovodstvenom uredu. Gospodin Davor Pokrivač rođen je 1963. godine u Čakovcu te je cijeli svoj život proveo u gradu. Po struci je elektrotehničar. Na temelju njihova govora prikazat ću već spomenute razlikovne kriterije te vidjeti postoji li razlika u njihovu govoru s obzirom na to da je gospođa Ljuba djetinjstvo provela u selu blizu grada Čakovca i je li taj utjecaj još uvijek prisutan. U analizi su korišteni razlikovni kriteriji za određivanje pripadnosti kajkavskom narječju: jezične činjenice nižega razlikovnog ranga – drugosti od drugih, ali ne od svih i jezične činjenice najvišeg razlikovnog ranga – drugosti od svih.

Nakon što sam odabrala govornike, najprije je bilo potrebno snimiti razgovor te ga kasnije transkribirati i analizirati. Takva vrsta terenskog istraživanja zahtijeva spontanost i opuštenost govornika kako bi mogli govoriti onako kako zaista govore i kako bi se dobili točniji rezultati. Trema je na samom početku razgovora bila prisutna kod oba govornika, no kasnije su se opustili i počeli govoriti kako govore kad se ih ne snima. Tijekom ispitivanja nisam se koristila anketnim upitnikom, već se radilo o spontanom govoru između ispitanika i mene te sam iz transkripcije zvučnih zapisa potvrdila određene značajke. Iako se nisam koristila anketnim upitnikom, morala sam ciljano ispitivati određene osobine kako bih dobila potvrde koje nisam pronašla u snimkama. Teme o kojima smo razgovarali bile su raznolike kako bih u više primjera potvrdila alteritete i alijetete. Ispitanici su u većini slučajeva potvrdili ono što sam i predvidjela. Na samom početku razgovora morala sam ih navoditi kako bih dobila željene rezultate iz razloga što je trema bila prisutna na početku razgovora odnosno ispitivanja.

---

³ Ljuba Orehovec i Davor Pokrivač dali su pristanak da se objave njihova imena u svrhu znanstvenoga istraživanja.

3 RAZLIKOVNI KRITERIJI U KAJKAVSKOME NARJEČJU

Dijalektologija kao samostalna znanstvena disciplina postoji od 19. st., a označava jezikoslovnu granu koja znanstveno obrađuje organske idiome nekog jezika. Takvo proučavanje uključuje pojedinačne mjesne jezične sustave ili idiome višega ranga, skupine govora, dijalekte, narječja te cjelinu jezika.⁴

Kajkavsko narječje kao cjelovit i apstraktan jezični sustav odlikuje se vlastitim obilježjima koja su se tijekom starojezičnog razdoblja pojavila samo u kajkavskim, ali ne i u dijalektima drugih dvaju hrvatskih narječja, te posebnim obilježjima koja su se razvila samo u kajkavskome ali i u drugim dvama hrvatskim narječjima (Lukežić 2012: 251-252). Unutar Republike Hrvatske kajkavsko se narječje proteže na njezinu sjeverozapadnom dijelu i na području Gorskog kotara. Na sjeveru se proteže uz rijeku Muru prema zapadu do Sutle. Zapadna granica ide Sutlom do ušća u Savu, uz Savu do ušća Bregane, Breganom ispod Žumberačke gore do Kupčine i Kupe iznad Ozlja te Kupom do Karlovca. Južna granica proteže se od Karlovca prema Sisku te ispod Kupe do ušća u Savu, pa ispod Save do blizine Jasenovca. Istočna granica kreće južno od Pitomače preko Ciglene i Kutine do blizu Jasenovca na jugu. Kajkavski govori na području Gorskog kotara pojavljuju se sjeverno od čakavskog područja do hrvatsko-slovenske granice, od Severina na Kupi do Fužina i Lokava, sjeverno od područja Rijeka – Karlovac do slovenske granice, južnije do Begova Razdolja (Vranić; Zubčić 2018: 555).

Alijeteti su naziv za jezične činjenice najvišega razlikovnog ranga, drugosti od svih. Alijeteti u kajkavskom narječju su sljedeći: jednak refleks jata i poluglasa (prva kajkavska jednadžba), jednak refleks stražnjeg nazala i slogotvornoga //, kajkavska akcentuacija, mijenjanje artikulacije ili redukcija neakcentuiranih vokala, sekvencija /rj/ kao relikat palatalnog /rʲ/, kajkavske depalatalizacije, uporaba prijedloga *vu/v*, kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije, primarno povećani broj samoglasničkih fonema, sustavno obezvučenje zvučnog šumnika na početku riječi, uopćenje jednadžbe A jd. = G jd. u m. r., gubljenje morfološke posebnosti V jd., uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenom morfemu, tvorba futura, morfološko razlikovanje infinitiva i supina, sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika te ona posljednja je zamjenica *kaj* i njezini kompoziti.

Jezične činjenice nižega razlikovnog ranga, drugosti od drugih, ali ne od svih nazivaju se alteriteti. Za kajkavsko narječje svojstveni su sljedeći alteriteti: refleks jata koji djelomice

⁴<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=15099> pristupljeno 26. 6. 2020.

odstupa od prve kajkavske jednadžbe, nekajkavski refleksi /q/ i /ʎ/, sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi, rotacizam glagola, krajnje slogovno // zadržano bez izmjene ili zamijenjeno poluvokalom /u/, konsonantske skupine, izjednačenje prijedloga *iz* i *s* u jednom obliku, određeni oblici množine u deklinaciji (neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r., nerelacijski morfem /ov/ u osnovi ispred nultog morfema u G mn. imenica m. r., nulti morfem u G mn. imenica s. i ž. r. i ishodišnojezična nejednakost oblika DLI mn. imenica i imeničkih rijeci svih triju rodova) te morfem 3. l. mn. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/ (Lukežić 2012: 251-254).

3.1 JEZIČNE ČINJENICE NAJVIŠEGA RAZLIKOVNOG RANGA (ALIJETETI) U ZVUČNIM ZAPISIMA DVOJE GOVORNIKA ČAKOVEČKOG GOVORA

3.1.1 Vokalizam

Vokalski sustav koji se može pretpostaviti kao ishodišni, polazni za kajkavštinu, jednak je ishodišnom sustavu hrvatskog dijasistema kao cjeline te se sastoji od glasova: *i*, *a*, *e*, *o*, *u*, *ɔ*, *ɛ*, *ě*, *ə*, uključujući *r* i *ʎ*. Na kajkavskom su području dobivena dva homologna vokalizma nakon denazalizacije. Ta su dva homologna vokalizma istovjetna strukturno, po inventaru i odnosu jedinica u njemu, dakle, strukturno, to je jedan sustav, dok su to genetski dva vokalizma zato što se međusobno razlikuju genetski, po podrijetlu svojih jedinica, tj. po podrijetlu dviju jedinica – vokala o-tipa. Razlika između dva homologna sustava je u tome što je na južnom dijelu kajkavskog područja denazalizirana kontinuant *ɔ* uža, zatvoreniya od kontinuant *e* etimološkoga *o*. Obratna situacija je na sjeveru gdje je kontinuant *ɔ* otvoreniya od etimološkoga *o*. U ishodišnom hrvatskom sustavu za jat se pretpostavlja poseban vokal koji se bilježi s *ě*, dok se za kajkavštinu pretpostavlja postojanje zatvorenog *e* (*ɛ*) (Lončarić 1996: 67, 68). Veći dio međimurskih govora uključujući i čakovečku skupinu govora ima u naglašenoj poziciji monofonški inventar koji se sastoji od deset vokala te su svi ti vokali potvrđeni i u ostalim govorima međimurskog dijalekta. Upravo zbog toga Blažeka takav inventar naziva osnovnim.⁵

---

⁵Blažeka, Đ. (2008b). 'Međimurski dijalekt', *Hrvatski dijalektološki zbornik*, (14), str. 261-292. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/148078> (Datum pristupa: 20. 7. 2020.)

3.1.1.1 Jednak refleks jata i poluglasa (prva kajkavska jednadžba)⁶

Prema Blažeki, refleks je jata u međimurskom dijalektu u većini govora izjednačen s refleksom poluglasa, no postoje iznimke. Kratki jat u najvećem dijelu međimurskog dijalekta reflektirao se kao *ę* uz postojeće iznimke gdje se diftongirao u *ei*. Blažeka je reflektiranje jata u nenaglašenoj poziciji podijelio na 3 mogućnosti. Prvi je primjer prelazak *ě* u *e*, slijedi primjer kada *ě* prelazi u *y* te posljednji primjer u kojem *ě* prelazi u *y* u komparativnom nastavku *-yšy*, a u ostalim riječima *e*. Da bi se međimurski dijalekt podijelio na poddijalekte, vrlo je važan kriterij je li poluglas izjednačen s jatom u naglašenoj poziciji. Na području cijelog međimurskog dijalekta poluglas se izjednačio s *e* u nenaglašenoj poziciji (Blažeka 2008a: 51-54).

Primjeri odraza jata u govoru Ljube O. su sljedeći:

- **ekavski u korijenskome morfemu:** *cvěče, čověk, děca, dĕla, dĕlal, dĕlali, dĕlam, dĕlaš, dĕlati, dvĕ/dvĕ jĕlo, jĕsti, jĕu, lĕjpo, lĕpo/lĕpo, lĕta, mĕl, mĕla, najĕde, nĕdeĕu* (A jd. ž. r.), *pojĕlo, pojĕsti, pregovārjal, prĕt, pripovĕda, sĕsti, srĕča, svĕtlije, štĕl, trĕba, trĕbala, trĕbali, trĕbaš, trĕšnu* (A. jd. ž. r.), *vrĕme, želĕzni*
- **ekavski u tvorbenome morfemu:** *dòle, gòre, navĕk nĕgde, pòsle, ùvek/uvek*
- **ekavski u gramatičkome morfemu:** *mĕnte* (D jd. ž. r.)
- **(i)jekavski u korijenskome morfemu:** *cijele, cvjĕče, cvjĕt, dĭo, djĕce* (G mn. s. r.), *djĕtiñstvo, lĕpa, lĕpo/lijepo, lĕpše, mjesĕci, mjĕsecu* (D jd. m. r.), *mjĕstu* (D jd. s. r.), *mjĕšane, ocjĕdim, òmjer, procjĕdila, procjĕdili, pòsjetu* (L jd. ž. r.), *pretjĕrano, prije, smjĕni* (D. Jd. ž. r.), *tjĕdna* (A jd. m. r.), *vjenčane, vjĕnčali, zalijĕvala*
- **ikavski u tvorbenome morfemu:** *di, nĕgdi, nutri*
- **ikavski u gramatičkome morfemu:** *brigi* (D jd. ž. r.), *crkvi* (D jd. ž. r.), *firmi* (D jd. ž. r.), *kuxarici* (D jd. ž. r.), *Łublani* (D jd. ž. r.), *mĕni* (D jd.), *pĕnziji* (D jd. ž. r.), *sĕbi* (D jd.), *škòli* (D jd. ž. r.), *vòdi* (D jd. ž. r.)

⁶U većem dijelu govora grada Čakovca poluglas je prešao u /e/, no u novije vrijeme ostvaruje se kao /a/ zbog utjecaja suvremenog govora što je vidljivo u primjerima *pás* i *sam*. Takva promjena pripada jezičnim činjenicama nižega razlikovnoga ranga odnosno alteritetima.

Odrazi poluglasa u govoru Ljube O.:

- $\text{ə} > \text{e}$: *dòber, donèsel, dòšel, dòšė, mèšter, išel/išė, ménom* (I jd.), *měši* (D jd. ž. r.), *mlàdenec, otišel, pòsel, sličèn, striček*
- $\text{ə} > \text{a}$: *dàn, jèdan, pètak, sàm, tàmmo*

Odras jata u govoru Davora P.:

- **ekavski u korijenskome morfemu:** *cèli, cèlo, crèpe, cvètje, dè, dèce* (G mn. s. r.), *dècu* (A mn. s. r.), *dèda, dèlaju, dèčurliju* (A mn. s. r.), *dèlali, dèlati, dvè, vrèmena* (A mn. s. r.), *htèl, lèšnakima* (I mn. m. r.), *lèt, lèpo, lèpše/lepše, lèti, lètnu* (A jd. ž. r.), *mèl, mèli, mèle, mèsec, mėti, najèsti, òsečaj, prèko, Rèka, rètko, sùsede* (A mn. m. r.), *sùsedima* (D mn. m. r.), *sùsedovu, štèl, trèba, trèbalo, trèbaš, trèšne, zvèzde*
- **ekavski u tvorbenome morfemu:** *dè, gòre, navèk, nègde, pòsle, ùvek, žèjel*
- **jekavski u korijenskome morfemu:** *djèčje, djèčjih, nàmjerno, Rjèka, sjèčam*
- **jekavski u tvorbenome morfemu:** *ùvjek*
- **ikavski u tvorbenome morfemu:** *di, kòli, vàni*
- **ikavski u gramatičkome morfemu:** *Jùgi* (D jd. ž. r.), *lèti* (D jd. s. r.), *màlih* (G mn. m. r.), *rùki* (D jd. ž. r.), *slobòdniji* (N mn. m. r.), *stàriji* (N jd. m. r.)

Odras poluglasa u govoru Davora P.:

- $\text{ə} > \text{e}$: *pès, pèsa* (A jd. m. r.), *pèsi, pòsel, ménom* (I jd.), *mògel*
- $\text{ə} > \text{a}$: *dàn, dàna* (A jd. m. r.), *sàm*

U govoru Ljube O. i Davora P. u određenim primjerima jat i poluglas reflektirali su se kao ɛ , a u nekim se primjerima poluglas reflektirao kao a.

Potvrđena je prva kajkavska jednadžba odnosno jednak refleks jata i refleks poluglasa. Isto tako u oba govora vidljivo je i odstupanje od očekivanih odraza i utjecaj suvremenog govora.

3.1.1.2 Jednak refleks stražnjeg nazala i slogotvornog /ɲ/ (općehrvatska jednadžba s posebnim rezultatom) $\text{q} > \text{o} < \text{ɲ}$

U istočnom je dijelu Međimurja došlo do jednačenja kontinuantе $\text{ɔ} = \text{ɲ}$, dok je na zapadnom dijelu došlo do jednačenja kontinuantе ɔ s etimološkim o . Te se se pojave

dogodile prije negoli je došlo do uklanjanja poluglasa iz sustava. U međimurskom se dijalektu slogotvorno *l̥* izjednačilo s /u/ (Lončarić 1996: 70-72). Blažeka piše da je u međimurskom dijalektu jedinstvena situacija zato što se stražnji nazal *o* nije izjednačio s /u/, već se izjednačio s /o/, dok se u nenaglašenoj poziciji stari stražnji nazal izjednačio s /y/ (Blažeka 2008a: 53-54).

U govoru Ljube O. odraz slogotvornog *l̥* pojavljuje se u primjerima *dùga*, *dùgo*, *ispùneni*, *pùn*, *pùna*, *pùno*, *pòžuti*, *pùževa* (G mn. m. r.), *žùta*, a kontinuantna stražnjeg nazala vidljiva je u sljedećim primjerima:

u: *agàciju* (A jd. ž. r.), *aròniju* (A jd. ž. r.), *bàzgu* (A jd. ž. r.), *bùde*, *bùdemo*, *bù*, *budući*, *bum*, *bùmo*, *buš*, *mùža*, *dòjdu* (3. l. mn. prez.), *dòmaču* (A jd. ž. r.), *donèseju* (3. l. mn. prez.), *dùšu* (A jd. ž. r.), *fínu* (A jd. ž. r.), *glàzbu* (A jd. ž. r.), *gòdinu* (A jd. ž. r.), *jèdnu* (A jd. ž. r.), *ju* (A jd. ž. r.), *jùhu* (A jd. ž. r.), *Łublànu* (A jd. ž. r.), *kamìlicu* (A jd. ž. r.), *kòsu* (A jd. ž. r.), *kòšuļu* (A jd. ž. r.), *kùču* (A jd. ž. r.), *kùxaricu* (A jd. ž. r.), *limunsku* (A jd. ž. r.), *lìpu* (A jd. ž. r.), *litru* (A jd. ž. r.), *melisu* (A jd. ž. r.), *mèntu* (A jd. ž. r.), *mètlu* (A jd. ž. r.), *mlàdenku* (A jd. ž. r.), *mòdernu* (A jd. ž. r.), *mòju* (A jd. ž. r.), *nèdeļu* (A jd. ž. r.), *nèjdu* (3. l. mn. prez.), *nèkakvu* (A jd. ž. r.), *nìsu* (3. l. mn. prez.), *Nòvu* (A jd. ž. r.), *òstanu* (3. l. mn. prez.), *òvu* (A jd. ž. r.), *pítaju* (3. l. mn. prez.), *posùdu*, *prèšu* (A jd. ž. r.), *priviknuti*, *pòsjetu* (A jd. ž. r.), *rùkama*, *pùt*, *snàhu* (A jd. ž. r.), *stìsnuli*, *su* (3. l. mn. prez.), *svàdbu* (A jd. ž. r.), *svòju* (A jd. ž. r.), *škòlu* (A jd. ž. r.), *tèpsiju* (A jd. ž. r.), *teràpiju* (A jd. ž. r.), *tisuču* (A jd. ž. r.), *ùlogu* (A jd. ž. r.), *vèliku* (A jd. ž. r.), *zàbavu* (A jd. ž. r.), *zàručnica*, *zàruke*, *zèlenu* (A jd. ž. r.), *znàdu* (3. l. mn. prez.),

o: *kàvo* (A jd. ž. r.), *òvo* (A jd. ž. r.)

Samo je jedan primjer refleksa slogotvornog *l̥* pronađen u govoru Davora P.: *pùno*, dok je više primjera pronađeno kako bi se dokazala kontinuantna stražnjeg nazala:

u: *àkciju* (A jd. ž. r.), *bu*, *bùde*, *buš*, *dècu* (A jd. ž. r.), *dèčurliju* (A jd. ž. r.) *dèlaju* (3. l. mn. prez.), *kultùru* (A jd. ž. r.), *mòdu* (A jd. ž. r.), *nèku* (A jd. ž. r.), *nèsu* (3. l. mn. prez.), *novogràdnu* (A jd. ž. r.), *plàču* (A jd. ž. r.), *prèstižnu* (A jd. ž. r.), *prostòriju* (A jd. ž. r.), *prvu* (A jd. ž. r.), *ràdnu* (A jd. ž. r.), *su* (3. l. mn. prez.), *sùsedovu* (A jd. ž. r.), *škòlu* (A jd. ž. r.)

Prema Blažekinu istraživanju u međimurskom dijalektu stražnji se nazal trebao izjednačiti s /o/, no ipak je najviše primjera u mome istraživanju u kojima se izjednačio s /u/. Primjeri su refleksa slogotvornog *l̥* rijetki te su izjednačeni s /u/.

3.1.1.3 Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentuiranih vokala (i slogova)

Promjene koje su se dogodile vidljive su u početnom, medijalnom i finalnom položaju. Blažeka u svom istraživanju govori da se gubljenje samoglasnika uglavnom događa u nenaglašenoj poziciji te da se ta vrlo česta pojava ne može vezati samo uz brzi tempo govora, već uz činjenicu da se sva silina izgovara prenosi na naglašeni slog pa je izgovor nenaglašenih samoglasnika oslabljen. Velik broj gubljenja nenaglašenih samoglasnika u sredini riječi Blažeka povezuje s mađarskim jezikom zato što je u tom jeziku pravilo da se u višesložnim riječima gubi kratki vokal iza naglašenog samoglasnika.⁷

U govoru Ljube O. promjene u početnom položaju nisu se dogodile, no zato ih nalazimo u medijalnom položaju: *Čákvec, četri, kólko, kùhne, níkve, tólko, vélko, vídla, vídle* i *vídli*. Promjene u finalnom položaju su sljedeće: *ák, ál, dál, kák, kám, nèkak, nèkam, ónak, óvak, skúp, ták* i *tám*.

U govoru Davora P. pronađene su samo dvije promjene u početnom položaju: *kóli*, što bi značilo „okolo“ te se može svrstati i pod promjenu u finalnom položaju te primjer *stáviš* umjesto standardnog „ostaviš“. Promjene u medijalnom položaju jednake su govoru Ljube O.: *četri, kólko, kùhna, kùhnu* i *nèbre*. U finalom položaju došlo je do promjene zvučnog u bezvučni suglasnik, ali i do redukcije u sljedećim primjerima: *ák, ál, čist, il, kák, kák-ták, kám, nèkak, nèkat, ónak, sám, ták, tám* i *toboš*.

U navedenim primjerima prikazane su promjene u početnom, medijalnom i finalnom položaju te potvrđuju još jednu jezičnu činjenicu najvišega razlikovnog ranga odnosno alijeteta.

3.1.1.4 Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnog /r/

Izostanak sonanta /r/ razlikuje se od ishodišnog hrvatskog sustava. Prema Lončariću dogodile su se dvije promjene u kajkavskom narječju: sonant /r/ svuda je otvrdnuo ili se rastavio na slijed /rj/ u položaju ispred vokala, a najčešće su to *e* i *a* (Lončarić 1996: 87). Blažeka dodaje da se sekvencija /rj/ redovito javlja u gl. p. t. na *-en* glagola IV. vrste, glagola V. vrste u svim oblicima te u prezentu i imperativu glagola (Blažeka 2008a: 231). U govoru gospođe Ljube nailazimo na primjer *pregovárjau*, dok u govoru gospodina Davora nema takvih primjera.

---

⁷Blažeka, Đ. (2008). 'Međimurski dijalekt', *Hrvatski dijalektološki zbornik*, (14), str. 261-292. Preuzeto s: <https://hrcaak.srce.hr/148078> (Datum pristupa: 20. 7. 2020.)

U ovom je istraživanju pronađen samo jedan primjer sekvencije /rj/ i to u govoru Ljube O. te bih to povezala s njezinim konervativnijim govorom.

3.1.1.5 Kajkavske depalatalizacije

Kajkavsko narječje razlikuje više vrsta depalatalizacija. Prva depalatalizacija je sustavna na čitavom kajkavskom području te prema Lončariću, skupovi *l̥*, *n̥* za koje se veže sudbina *l*, *n*, do kraja prvog razvojnog razdoblja bili su nepromijenjeni, a zatim u najvećem dijelu kajkavštine nestaju iz sustava zbog male funkcionalne opterećenosti (Lončarić 1996: 93). Radi se o ukidanju opreke po palatalnosti ili depalatalizaciji. Depalatalizacija je prijelaz *l̥* > *l* te manje prijelaz *n̥* > *n*. U drugoj kajkavskoj depalatalizaciji razlikujemo još druga dva procesa vezana za *n̥*: jedan je proces rastavljanje na slijed nazala i *j*, dakle s osamostaljenjem, fonologizacijom palatalnog elementa, u obliku *j*, i to s anticipacijom *j*, dakle u slijed *jn*. U početnom položaju slijed *jn* ponegdje se rastavlja umetanjem idućeg vokala. Drugi proces prikazuje prijelaz palatalnog nazala u nazalni palatal, nazalno *j*, a zatim denalizacijom i u obično *j* (Lončarić 1996: 93, 94). U govoru grada Čakovca, prema Blažeki, umjesto osnovnog *l̥* stoji *l*. Situacija sa sekundarnim skupom *lj* razlikuje se s obzirom na to čuva li se u govoru opreka između *l̥* i *l* ili ne, pa se tako u Čakovcu čuva sekundarni skup *lj*. Palatalni nazal *n̥* dosljedno se čuva u istočnom Međimurju te u gl. p. t. fakultativno prelazi u nazalno *ñ*. U ostalim govorima *n̥* doživljava promjene. U zbirnim imenicama i gl. p. t. uvijek prelazi u *ñ*, a rjeđe prelazi u oblik s anticipiranim *j* u slijedu *jn*. U nekim mjestima se depalataliziralo u *n* na kraju riječi, a najrjeđi su primjeri gdje prelazi u oblik s anticipiranim *j*. Sekundarni skupovi *labijal* + *j* ostaju nepromijenjeni u zbirnim imenicama i pridjevima na *-jy*, no postoji iznimka u nekim međimurskim mjestima gdje se umetnuo samoglasnik *y* između labijalnih suglasnika i rječotvornog morfema *-j-*. Pojavu epentetskog *l* primjećujemo u prezentu i pridjevu trpnom koje su u onim govorima gdje postoji opreka između *l̥* i *l* palataliziralo, a ostaje nepromijenjeno u onim govorima gdje te opreke nema (Blažeka 2008a: 74, 75, 76).

U govoru Ljube O. kajkavska se depalatalizacija provodi u primjerima: *n'jegòvati*, *pòl'je*, a ne provodi u primjerima: *bòle*, *dàle*, *dopèlal*, *dùle*, *Łubłàni* (L jd. ž. r.), *Łubłànu* (L jd. ž. r.), *l̥udi*, *màne*, *n̥ih*, *n̥ihalku* (A jd. ž. r.), *p̥lèvila*, *p̥upołke* (A mn. m. r.), *ròditełi*, *špricañe*, *trèšna*, *trèšnu* (A jd. ž. r.), *višna*, *višne*, *n̥òj*, *mladožèna*, *skùplali*, *zabòvłali*, *zdràvłala* (A jd. s. r.), *zèle*, *zèmlom* (I jd. ž. r.).

U govoru Davora P. kajkavska se depalatalizacija ne provodi te imamo primjere koji to i pokazuju: *bòle*, *dòbrovołno*, *kùhnù* (A jd. ž. r.), *kùhna*, *lèšnakima* (I mn. m. r.), *lètnu*,

l̥udi, muškobańaste, n̥aseļu, novogrādńu, N̥emačkoj (L jd. ž. r.), *rošt̥iļi, rošt̥iļada, trešńe, v̥oļu* (A jd. ž. r.), *zab̥av̥ļali*.

U ovom istraživanju potvrđene su samo neke kajkavske depalatalizacije i to one u kojima je vidljiv prijelaz $l̥ > l'j$ i prijelaz $n̥ > n'j$.

3.1.1.6 Uporaba prijedloga *vu/v*

Prijedlog **və* i prefiks **və*, o kojemu će kasnije biti riječi u kajkavštini su se općenito reflektirali u *v(u)(-)*. Prema Lončariću, kad se radi o geografskom objektu kao cilju kretanja, koristi se prijedlogom *v(u)* (Lončarić 1996: 130). Blažeka za cijelo područje međimurskog dijalekta navodi sljedeće situacije u kojima se događa reflektiranje prijedloga *və*: prva promjena događa se ispred zvučnih suglasnika i sonanta te se reflektira kao $[v]$, druga je promjena kada se prijedlog *və* nalazi ispred bezvučnih suglasnika reflektira se kao $[ff]$, u sljedećoj se promjeni ponovno ostvaruje kao $[ff]$ kada je *və* ispred *x* s time da se taj fonem izgubi. Nadalje, kad se *və* nalazi ispred *f* i *v* dolazi do promjene u *vų* te je posljednja promjena kada se *və* u poziciji naglašenog prijedloga reflektira kao *v'u* (Blažeka 2008a: 70).

U govoru Ljube O. vidljiva je promjena u kojoj se **və* reflektiralo kao *u*: *u Čákvec, u P̥uli, u fl̥áše*. Primjeri *v Zágrebu* i *v p̥osjetu* prikazuju otpadanje poluglasa u kojima je došlo do današnjeg glasa *v*. U njezinu govoru nisu pronađeni primjeri s prijedlogom *vu*.

U govoru Davora P. pronađeni su sljedeći primjeri u kojima je prikazano ispadanje poluglasa: *v R̥eki, v st̥anu, v r̥edu, v l̥eti, v m̥odu*. Zanimljiva je promjena u kojoj je *v* promijenilo artikulaciju ispred bezvučnog suglasnika *f*: *f p̥osjetu, f dr̥áč, f st̥anu, f šk̥olu*. Kao i u govoru Ljube O. nisu pronađeni primjeri s prijedlogom *vu*.

U ovome su radu potvrđeni različiti primjeri redukcije poluglasa u skupu **və*. Različiti ostvaraji prijedloga *vu/v* mogući su i zbog treme na samom početku snimanja razgovora te zbog utjecaja drugih doseljenika. Ipak, vidljiv je i konzervativniji ostvaraj već spomenutog prijedloga.

3.1.1.7 Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

Prva promjena u sustavu bila je prijelaz palatalnih dentala *t'* i *d'* među palatalne afrikate. Lončarić postavlja pitanje vezano za sudbinu *t'*, odnosno zanima ga je li *t'* izravno prešao u *č*, tj. je li se izjednačio sa starim *č* ili treba pretpostaviti međufazu $t' > č > č'$. I danas

se na jugozapadu kajkavskog područja razlikuje *ć* i *č*, a u nekim slavonskim šćakavskim, staroštokavskim govorima samo je jedna palatalna afrikata – *č*. Ako se pretpostavi razvoj $t > \acute{c}$, tada jugozapad čuva starije stanje, a u većem dijelu kajkavskog narječja te dalje na istoku dolazi kasnije do jednačenja ($\acute{c} = \check{c}$) $> \check{c}$. Ako u obzir uzmemo izravan prijelaz i jednačenje $t' > \check{c}$, onda je u ranom razvoju kajkavštine postojala rana izoglosa $t' > \acute{c} = \check{c} \sim t' = \check{c}$ (Lončarić 1996: 88, 89). Prema Blažekinu istraživanju, sekundarni skup *tj* ostao je nepromijenjen u zbirnim imenicama, rednim brojevima i I jd. imenica i-deklinacije, uključujući i neke glagolske pridjeve trpne koji mogu imati oblike na *-tjen* i *-ščen*. Refleksi *stj* i *skj* u cijelom međimurskom dijalektu ostvarili su se kao *šč*, dok glagolski pridjevi trpni mogu imati oblike na *-stjen* i *-ščen*. Kao rezultat novije tvorbe pojavio se oblik s *-jen* (Blažeka 2008a: 79).

Razvoj *d'* u kajkavskom je narječju bio dvojak. Taj razvoj na istoku ide zajedno s razvojem *t'* odnosno *d'* prelazi u palatalnu afrikatu kao meko *ž* ili *ẓ̌*. Na zapadu je razvoj kao u većini čakavskog narječja, tj. izjednačuje se s *j*. Prema Blažekinu istraživanju u najvećem dijelu Međimurja, uključujući i grad Čakovec, refleks *d'* je *j*, no u nekim mjestima nailazi na prisustvo *ẓ̌*. Također, na području cijelog Međimurja nailazimo na *j* na mjestu *d'* u komparativima. U najistočnijem dijelu Međimurja refleks *d'* uvijek je *ẓ̌*, dok se u skupinama donjeg poddijalekta u nekim riječima, u istom mjesnom govoru, mogu pronaći i *j* i *ẓ̌* (Blažeka 2008a: 231).

Polazni, opsl. **t̥* (psl. **tj*) izjednačio se sa starim **č* u afrikati *č*: *čētri*, *čōvek*; *nōč*, *vrēča*. Sekundarno **taj* dalo je također *č*: *brāča*, *prōlēče*, *smēče*. Refleks *taj > tj* potvrđen je jedino kod Ljube O. u primjeru *cvētje*. Praslavensko **dj*, odnosno opsl. **d̥* dalo je *j*: *mēža*, *žēẓ̌*. Sekundarni skup *daj* dao je *ẓ̌*: *sūẓ̌e*, *rōẓ̌ak*, *rōẓ̌ena*.

Suglasnički skup *st̥* (< **stj* = **skj*) dao je suglasničku skupinu *šč*: *ōgñište*, *kḷēšta*, *pṛišt*, *dṿorište*.

Umjesto očekivanoga *dāžda*, u mjesnome govoru Čakovca koristi se noviji leksem *kiša*. Sekundarni skup *zdj* (**< zdaj*) dao je *ẓ̌ẓ̌*: *grōẓ̌že*.

Umjesto očekivanih primjera *pṛišč* i *dṿoriščē* potvrđeni su noviji leksemi *pṛišt* i *dṿorište*, što se pripisuje novijim utjecajima te djelomično i tremi ispitanika.

Također, Blažeka kaže da je *d'* u Čakovcu dalo *j*, no ovim istraživanjem potvrđen je kao odraz *ẓ̌* (*mēđa*), što je također novije stanje.

3.1.1.8 Zamjenica kaj i njezini kompoziti

Narječja su u hrvatskome jeziku dobila nazive po imeničkim zamjenicama za stvar, pa je tako u kajkavštini osnovni oblik *kaj*. *Kaj* je nastao od starije zamjenice *ka-ib*. Fonološkim su razvojem dobiveni različiti oblici poput *koj*, *kuj*, *kej*, *ke* te se stoga u starijoj literaturi govorilo i o kekavcima. Neodređene i opće zamjenice obično su pravilne prema *kaj* (ni / ne - kaj), a na zapadnoj periferiji susreće se *nič(ar)*. Nadalje, razlikujemo tri osnovna oblika koja vezujemo uz divergentan razvoj zamjenice za osobu koja potječe od starijega *ka-to*: *gdo*, *što*, *ko* i *ki* koju nailazimo na manjem jugozapadnom području (Lončarić 1996: 16). U međimurskom dijalektu Blažeka nailazi samo na zamjenice *št'ǫ* i *k'ǫ*, od kojih je zamjenica *št'ǫ* starija i mnogo češća u uporabi. Za neživo se u međimurskom dijalektu koristi zamjenica *kaj*, dok u nekim govorima postoji i oblik *k'ej*, a neodređeni oblik je *n'ekaj*. Što se tiče atributne upitno-odnosne zamjenice, ona obično glasi (*k*)*tǝri*, (*š*)*tǝri*, *rjeđe ki*, *kiri*, *koji*. U zamjenicama (*k*)*tǝri* i (*š*)*tǝri* vidljiv je prijelaz *kt- >ht- >št-*, kao i u *što* (Blažeka 2008a: 239).

U govoru gospođe Ljube nailazimo isključivo na zamjenicu *kaj* i njezine kompozite. Zamjenica *kaj* prvenstveno se koristi kao upitna zamjenica za neživo (*Jooj, pa kàj sàt òvoga dèlaš f pènziji, pa ìmaš čàsa!*). Nadalje, zamjenica *kaj* pojavljuje se i u izjavnoj rečenici u funkciji veznika (*i zàto kàj je peregòvarju kàj bu jèu*). Moguća je i redukcija zamjenice *kaj*, bez obzira nalazi li se u izjavnoj ili upitnoj rečenici (*Zàto ka cvjèt i ònaj list òstane tànni, ne pòžuti*). Zamjenica *kaj* koristi se i umjesto nepromjenjive riječi *da* (*Pa ja nèma šanse kàj ja nej znàla kàj bi sobom*), također i u skraćenom obliku (*Tàk ka ti tò nèma vèze òpče, srčca, mislim, srčca kak srčca*). Kako u govoru nailazimo na skraćeni oblik zamjenice *kaj*, tako nailazimo i na prošireni oblik *kaje*, koji je nastao od zamjenice *kaj* i pomoćnog glagola biti, 3. l. jd. (*Ónda su se sàstali nègde òko pòdneva kàj se pojèlo tò kàje òstalo*). Neodređena zamjenica *nešto* u čakovečkom govoru označava riječ *nekaj* (*Nèkaj trèba kùpiti i vèč rùčka mòram kuhati*). Isto tako vrijedi i za riječ *nikaj* odnosno neodređenu zamjenicu u značenju *ništa* (*I nìkaj nìje òno, kàj bi bìli hòdali i tàk*). Posljednja kompozita u govoru gospođe Ljube je *niš* (*Niš, stàvim lističe*).

Zamjenica *kaj* se i u govoru gospodina Davora koristi prvenstveno kao upitna zamjenica za neživo (*Mislim, kàj bi se ve ti mène štèla, s kòlko sam lèt pùcu mèl, nè?*). Zamjenica *kaj* pojavljuje se i u izjavnoj rečenici (*Delikvènti su òni kàj dèlaju kvàra nàmjerno*). U ovom govoru ne nailazimo na redukciju zamjenice *kaj* ni u upitnoj, niti u izjavnoj rečenici, ali nailazimo na prošireni oblik *kaje* dobiven spojem zamjenice *kaj* i

pomoćnog glagola biti, 3. 1. jd. (*Kàje bìlo, bìl je jèn d'isko tu f Čàkovcu, tò ti je bìlo sè.*). Kao i u prethodnom govoru, zamjenica *kaj* koristi se umjesto nepromjenjive riječi *da* (*Tàk kaj sìlom p'rilike smo mì se pòčeli tím b'aviti.*). Potvrđena je i neodređena zamjenica *nešto* (*dà se tò nešto kao ràdi.*) i kao reducirani oblik *neš* (*A tàk n'ekoga f'ifija m'eti v stànu tò je čist n'š drùgo.*). Druga neodređena zamjenica koja se pojavljuje u ovom govoru je *nikaj* (*Pa n'je to bìlo n'kaj lòšega.*).

U govoru Ljube O. i Davora P. zamjenica s likom *kaj* predstavlja upitno-odnosnu zamjenicu sa značenjem *neživo*, a uz nju se pojavljuje i zamjenica *što* kao oblik upitno-odnosne zamjenice sa značenjem *živo*. Osim što je *kaj* potvrđeno kao zamjenica, javlja se i kao veznik s različitim funkcijama.

3.1.2 Morfologija

U morfologiji međimurskih govora došlo je do pojednostavljivanja praslavenskog stanja, stoga je Blažeka izdvojio najvažnije inovacije: gubitak dvojine, gubitak vokativa, smanjenje broja tipova deklinacija, gubitak nesložnih preteritalnih vremena, jedan futur, fakultativni sinkretizam oblika DLI množine. Za čakovečku skupinu govora Blažeka navodi tri najvažnije razlikovne osobine: prva se osobina odnosi na gramatički morfem *-y* koji često dolazi u G mn. svih deklinacija, a u A deklinaciji im. m. r. gramatički morfem *-y* je najčešći. Druga je osobina fakultativni sinkretizam na *-aj* u DLI mn. te postoji samo kod imenica e-deklinacije. Posljednja osobina koju Blažeka navodi odnosi se na gramatičke morfeme *-amy* i *-aj* u DLI množine e-deklinacije te uključuje fakultativno prenošenje naglasaka (Blažeka 2008a: 232, 233).

3.1.2.1 Uopćenje jednadžbe A jd. i G jd. u m. r.

Za kajkavsko je narječje tipično morfološko izjednačavanje akuzativa i genitiva jednine. Sinkretizam akuzativa i genitiva vidljiv je u imenica koje imaju gramatičko značenje *neživo* i *živo*.⁸ U imenicama muškog roda koje završavaju na suglasnik karakterističan je sinkretizam akuzativa i genitiva, bez obzira na to je li riječ o imenicama koje označavaju *živo* ili *neživo*. Prema Lončariću nema uvijek sinkretizma zato što imenica za *neživo* čuva starije stanje u različitim krajevima kajkavštine. No, čak i u govorima u kojima dolazi do

---

⁸ Maresić, J. (2018). 'Morfologija podravskoga kajkavskog dijalekta', *Hrvatski dijalektološki zbornik*, (22), str. 1-140. Preuzeto s: <https://hrcaak.srce.hr/209634> (Datum pristupa: 12. 8. 2020.)

sinkretizma, on nije potpun te se ne može sa sigurnošću tvrditi da postoji u cijelosti. Do sinkretizma dolazi kada je A direktan objekt, bez prijedloga. Uz prijedloge, u priložnoj oznaci smjera A je jednak N, a u nekim drugim oznaka obično je jednak G. Takva pojava karakteristična je i za sjevernu Slavoniju (Lončarić 1996: 100).

Ljuba O. u svom govoru sadrži potvrđne morfološke primjere koji dokazuju ujednačavanje akuzativa i genitiva jednine muškoga roda:

- ... *vè dàj ste vidle àuta...*;
- ... *imam gràšiča svòjega...*;
- ... *prvoga smo bràli...*;
- ... *dòručka si složim...*;
- ... *rùčka mòram kùxati...*;
- ... *nèkoga jèdnoga paradàjza (...) je strgalo...*;
- ... *ògrozda je hitilo...*;
- ... *ònda nój dòručka dàti...*;
- ... *rùčka òbavezno kùxam...*

Sinkretizam akuzativa i genitiva jednine muškoga roda vidljiv je i u sljedećim primjerima Davora P.:

- *Màlo smo kvàra dèlali sùsedima...* ;
- ... *i dèlali nèreda z ònima...*;
- ... *dèlaju kvàra nàmjerno...*;
- ... *dà smo imali mi bòksa vàni...* ;
- ... *nèbre vè òna mèti vřta...*

U oba govora potvrđen je sinkretizam akuzativa i genitiva imenica koje završavaju na suglasnik, no u primjeru àuta vidljivo je i odstupanje od navedenog.

3.1.2.2 Gubljenje morfološke posebnosti V jd.

U deklinaciji je u velikoj većini kajkavskih govora iz sustava nestao vokativ kao poseban padež te se umjesto njega pojavljuje nominativ. Lončarić spominje da vokativ u nekim govorima postoji kao posebna kategorija, iako poseban oblik ima samo jedna kategorija imenica – ženski hipokoristici na *-a*. Vokativ se jedino još pojavljuje u petricifiranim oblicima iz kršćanskih molitva koji se najčešće koristi kad je osoba iznenađena (Lončarić 1996: 98).

U govoru Ljube O. pronađena su samo dva primjera: *Dòra*, *Dòrica*, a u govoru Davora P. nije pronađen nijedan primjer.

3.1.2.3 Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenom morfemu

U komparaciji pridjeva nailazimo na sufikse *-eš*, (*-ieš*), a rjeđe *-ejš* i *-ej* te je komparativ prevladao kao opći u nekom govoru. Sufiksi *-š*, *-j* u pojedinim se govorima vežu za pojedine pridjeve odnosno njihove tipove (Lončarić 1996: 106). Blažeka razlikuje dva tipa: jedan s osnovom na *-d*, a drugi s osnovom na *-t* kod kojih dolazi do alternacije tih suglasnika s *-j* (Blažeka 2008a: 238, 239).

Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenom morfemu nema u govoru Ljube O., ali u govoru gospodina Davora pronađen je jedan primjer *hùjši*. U tom je primjeru glas *j* ostatak starije komparacije pridjeva na *-d*, gdje je dobiveno *d'*, što je na dijelu kajkavskog područja dalo *-j*, a oblik komparativa tog pridjeva s dodanim glasom *š*, proširio se na velikom području gdje *d'* nije dalo *-j*.

3.1.2.4 Razlikovanje infinitiva i supina

Prema Lukežić, morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina je kajkavski arhaizam (Lukežić 2012: 253). U većini kajkavskih govora razlikujemo infinitiv i supin, negdje samo u nesvršenih glagola. Supin se upotrebljava kao dopuna glagolima kretanja te ga razlikujemo po tome što ne završava na *-i* (Lončarić 1996: 108). Supin dolazi iza glagola kretanja ili glagola koji podrazumijevaju kretanje. Iako je karakteristično da supin imaju samo nesvršeni glagoli, Blažeka je potvrdio i oblik supina kod svršenih glagola. Takve primjere smatra pojedinačnim otklonima od sustava koji su nastali zbog analogije prema

nesvršenim glagolima te bi se mogli objasniti i tendencijom ka gubljenju samoglasnika *y* u nenaglašenoj poziciji. Infinitiv u međimurskom dijalektu završava na *-ty* i *-čy*. Glagoli IV. vrste koji završavaju na *-avyty* mogu se ostvariti i kao *-aj(y)ty* u infinitivu. Supin se razlikuje od infinitiva u sljedećem: ne sadrži morfem *-y*, alternacijskom osnovom i promjenom mjesta naglasaka (kod trosložnih i višesložnih glagola koji imaju naglasak na drugom slogu od kraja) (Blažeka 2008a: 141-145).

U govoru Ljube O. pronađeni su sljedeći primjeri infinitiva: *čúvati, dàti, dèlati, dèšiti, ìči, ìmati, kùhati, kùpiti, n'jègovati, odvájati, otíti, ràditi, skùpljati, slùšati, srèditi, stàviti, šètati, ùživati, zàraditi, zàvršiti, zbirati*. Određene potvrde supina dobila sam ciljanim ispitivanjem: *pèm jèst, pèm kòpat, pèm spát*.

U govoru Davora P. pronađeni su sljedeći primjeri infinitiva: *bàviti, bìti, dèlati, hòditi, ìti, làjsati, mèti, najèsti, slàgati, vòditi*. Kao i u govoru Ljube O., manje je potvrđenih supina koji su dobiveni ciljanim ispitivanjem: *pèm dèlat, pèm hrànit*.

U oba su govora potvrđeni infinitiv i supin uz glagole kretanja.

3.1.2.5 Tvorba kajkavskog futura

Futur se tvori svršenim, najčešće sinkopiranim prezentom glagola *b'ity* i glagolskim pridjevom radnim što je jedna od glavnih kajkavskih osobina: *D'ošel bym. / Bym d'ošel*. U negaciji futura *e* iz čestice *ne* prelazi u *a*: *N'a bydem d'elal*. Nesinkopirani se oblik futura upotrebljava za naglašavanje uvjerenja da će se radnja dogoditi u budućnosti (Blažeka 2008a: 151).

Primjeri kajkavskog futura u govoru Ljube O. su: *buš vidla, bu zràsla, bùde išel, bumo išli, bumo vidli, bùdemo mògli, bùdemo išli*

U govoru Davora P. potvrđeni su sljedeći primjeri kajkavskog futura: *bu dóbila i búš ostàvila*.

Iako je u govoru Ljube O. pronađeno više primjera kajkavskog futura nego li je to u govoru Davora P., potvrđeno je postojanje ovog alijeteta.

3.1.2.6 Uporaba određenoga pridjevskog lika

U većini govora međimurskog dijalekta postoji neutralizirana razlika između određenoga i neodređenoga vida pridjeva. S obzirom na to koji se lik upotrebljava u N jd. m. r., u najvećem dijelu međimurskog dijalekta pridjeve možemo podijeliti na tri skupine. U prvoj skupini su pridjevi kod kojih se u N jd. uz redovni bivši oblik određenog vida pridjeva ponekad upotrebljava i stari oblik neodređenog vida zbog stilskih razloga. Razlikujemo ih po morfemu *-y*, u promjeni mjesta naglaska i prefonologizacijom samoglasnika koja je vidljiva samo u N jd. m. r. Druga skupina odnosi se na pridjeve koji u N jd. imaju samo stari oblik neodređenog vida te najčešće radi o pridjevima koji imaju nepostojano *-e* (osim kod posvojnih i odnosnih pridjeva). U posljednju skupinu spadaju pridjevi koji u N jd. imaju samo bivši oblik određenog vida te bez obzira na atributnu i predikatnu službu, ti pridjevi nikad ne sadrže stari oblik neodređenog vida (Blažeka 2008a: 127-129).

Uporaba određenog pridjevskog lika u govoru Ljube O. potvrđena je u sljedećim primjerima: *slátki ùmor, sùhi i mršàvi kolèga*, a u govoru Davora P. uporaba pridjevskog lika potvrđena je u jednom primjeru *stàri pèš*.

Potvrđeno je vrlo malo primjera uporabe određenog pridjevskog lika, no još uvijek ih nailazimo u govoru grada Čakovca.

3.2 JEZIČNE ČINJENICE NIŽEG RAZLIKOVNOG RANGA (ALTERITETI) U ZVUČNIM ZAPISIMA DVOJE GOVORNIKA ČAKOVEČKOG GOVORA

3.2.1 Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola

Tijekom starojezičnoga se razdoblja u osnovama složenica izvedenih od glagola **iti* (prez. **idete*) od dvaju samoglasnika na granicama morfema razvio diftong, u infinitivima **do-iti, *na-iti, *po-iti, *pre-iti, *u-iti, *za-iti > dojtì, najtì, pojti, prejtì, prijti, ujtì, zajtì*, te u prezentima **do-idete, *na-idete, *po-idete, *pre-idete, *u-idete, *za-idete > dojdete, najdete, pojdete, prejdete, prijdete, ujdete, zajdete*. U kajkavskom je narječju u 29. st. Potvrđeno neizmijenjeno starojezično stanje u infinitivima složenih i nesloženih glagola te u prezentima i imperativima složenih glagola (Lukežić 2012: 199-201).

U govoru Ljube O. i Davora P. pronađen je jednak primjer sekvencije /jt/ u infinitivnoj osnovi: *dòjti*. Primjeri *iti*, *otiti* i *íci* pojavljuju se u oba govora te je vidljiva uporaba standardnog infinitivnog oblika i kajkavskog odnosno međimurskog dijalekta.

Prezent međimurskog dijalekta sastoji se od sljedećih morfema:

- jednina: 1. l. -m, 2. l. -š, 3. l. -/,
- množina: 1. l. -mu, 2. l. -te, -ste, 3. l. -u, -e, -ju, -du

Morfem prvog lica jednine -m potječe još od praslavenskih atematskih glagola te je prešao na sve glagole bez iznimki. Nastavci drugog i trećeg lica množine većine glagola III. i IV. vrste karakteristični su za neke govore međimurskog dijalekta. Kraći morfemi za treće lice množine su -ju, -du.

U govoru Ljube O. pronađeni su primjeri jednine i množine sekvencije /jd/ u prezentu. Primjeri *nějdem*, *dòjdem*, *dòjdeš*, *dòjde* su glagoli u jednini, a u množini su: *nějdu* i *dòjdu*. Uz sekvenciju /jd/ pojavljuju se i sljedeći primjeri: *dòže*, *dòžeš*. I u govoru Davora P. pronađen je primjer *dòjdem*.

3.2.2 Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola *moč*: *moreš*, *nemrem*

Rotacizam je promjena intervokalnoga *ž* u *r* te je najčešće potvrđena značajka u prezentu glagola *moći* (*moreš*, *more*, *moremo*, *morete*), no nalazimo je i u navescima priloga i zamjeničih oblika. Rotacizam je proširen u čakavskim, štokavskim i kajkavskim dijalektima zbog čega pripada jezičnoj činjenici nižega razlikovnoga ranga (Lukežić 2012: 202).

Primjeri rotacizma u govoru Ljube O. su *něbreš* i *něbrem*, dok se u primjeru riječi *mòže* ne provodi rotacizam, a u govoru Davora P. primjeri rotacizma potvrđeni su u riječima *mòreš* i *něbre*.

Već je spomenuto da je rotacizam najčešće potvrđena značajka u prezentu glagola *moći* te je to i potvrđeno u primjerima mojih ispitanika.

3.2.3 Krajnje slogovno /l/

Glagolski pridjev radni specifičan je slavenski oblik koji se slaže sa subjektom u rodu i broju te po tome odgovara pridjevima, ali se ne deklinira. Glagolski pridjev radni sadrži samo šest oblika: po tri roda za jedninu i množinu. Sadrži sufiksadni morfem *l*, na koji dolazi

morfem za rod i broj. U većini se govora čuva nepromijenjen nastavak *-l*. Taj je finalni nastavak u sjeverozapadnim zagorskim govorima prešao u *-u* (*w*), a u nekim pojedinačnim govorima razvoj je išao dalje te je ostvaraj u oblicima *v* ili *f* (Lončarić 1996: 112). Blažeka je morfem *-l* za tvorbu m. r. jd. gl. p. r. podijelio u tri skupine međimurskih govora. U prvoj skupini morfem *-l* ostao je nepromijenjen (osim u goričanskoj i orehovečkoj skupini govora). Druga skupina ili *zapadna skupina* sadrže promjenu *-l > -u*, no postoji i skupina govora s dvojnomo realizacijom. Nastavak *-u* javlja se i u onim govorima gdje je nastavak *-o*, ali samo fakultativno kod glagola s jednosložnom osnovom. U trećoj, posljednjoj skupini finalno *-l* realizira se kao *-o* kod glagola s jednosložnom osnovom (Blažeka 2008a: 242, 243).

U govoru gospođe Ljube ostvarene su sve tri skupine ostvaraja finalnog *-l* prema Blažekinoj podjeli. Prvoj skupini pripada najveći broj primjera (*bil, dèlal, donèšèl, dopèlal, dopràtil, dòšèl, fàlil, hòdal, išèl, mòral, otišèl, plàtil, pòl, pòšèl, pregovàrjal, slòžil, štel, vràtil, žènil*). Primjer glagolskog pridjeva radnog koji pripada drugoj skupini s ostvarajem *-v* u govoru se pojavljuje rjeđe te su pronađena samo dva primjera (*biv, plèsav*). Trećoj skupini pripadaju primjeri koji su zamijenjeni poluvokalom *u* (*bùu, dòšèu, išèu, jèu, kùpiu, pòšèu, pòu*).

U govoru gospodina Davora glagolski pridjev radni ostvario se samo u prvoj skupini kao finalno *-l* (*bil, dòbil, imal, kùpil, mèl, mògèl, mòral, ostàvil, pòšèl, ràdil, strgal, zapòslil, žèlèl*).

Na temelju obrađenih govora ispitanika potvrđene su sve tri skupine ostvaraja finalnog *-l* u govoru Ljube O., dok je u govoru Davora P. ostvarena samo prva skupina.

3.2.4 Konsonantske skupine

U distribuciji konsonanata najznačajnija je inovacija ukidanje opreke po zvučnosti na kraju riječi što znači prijelaz zvučnih konsonanata u bezvučne. Prema Lončariću ta pojava nije istodobno zahvatila sve kajkavske govore te se može pripisati i alteritetima. Do obezvučenja finalnih suglasnika dolazi zato što su zvučni suglasnici slabiji (Lončarić 1996: 94).

Lončarić spominje da se svi kajkavski govori mogu izvesti iz jednog ishodišnog sustava, onog osnovnog kajkavskog konsonantizma. Razlika između ishodišnog kajkavskog sustava i hrvatskog sustava jest pretpostavljeno postojanje dvousnenog sonanta *w* (*u*) umjesto labiodentalnog sonanta *v*.

Starojezična skupina /čr/ čuva se na cjelokupnom kajkavskom području. Danas se u perifernim govorima, samostalno ili pod utjecajem susjednih govora /č/ zamjenjuje s /c/ (Lončarić 1996: 94).

Skupina /čr/ u govoru Ljube O. prešla je u /cr/ što je vidljivo u primjerima *cr̂ni* i *cr̂noga*, dok u govoru Davora P. nije pronađen nijedan primjer te skupine.

Kao suglasnik, u distribuciji fonem *v* može imati osobine sonanta ako se nalazi ispred samoglasnika i iza šumnika te može imati osobine zvučnog opstruenta sa šumnikom *f* kao bezvučnim parom.

Zamjenica *vŝb* najčešće glasi *v̂s*, (*v̂*)*sa*, (*v̂*)*ŝe*, no kasnije dolazi do otpadanja inicijalnog *v* na većini područja. U manjem broju govora došlo je do metatakse pa je dobiveno *svaj*, *sva*, itd. Oblici stare zamjenice *sb* sačuvani su idalje te se čuvaju u nekim čestim priložnim izrazima. Prema *vsak* obično je *sak*, rjeđe i *svak* (Lončarić 1996: 107).

U govoru Ljube O. pronađeni su primjeri: *se*, *sv̂a* i *sv̂e*, a u govoru Davora P., također, pronađeni su sljedeći primjeri: *se*, *sv̂e*, *sv̂aki*, *sv̂ake*. U primjerima je vidljivo da se fonem *v* izgubio u suglasničkim skupinama, ali vidljiva je i uporaba kada se u istim primjerima to nije dogodilo.

Prema Blažeki prefiks *v̂* reflektira se ispred suglasnika i sonanta kao *v*, ispred bezvučnih suglasnika reflektirao se u *f*, ispred *m* je prešao u *x* te se u naglašenoj poziciji reflektirao kao *vu*.

U govoru Ljube O. u primjeru *nâf̂čena* vidljivo je kako se *v̂* ispred bezvučnog suglasnika reflektirao u *f*, no, također postoji primjer *nâîčena* u kojem nije došlo ni do kakve promjene. U primjeru *v̂ĵutro* *v̂* je zamijenjen suglasnikom *v*. Posljednja promjena do koje je došlo u konsonatizmu je u primjerima *n̂utra*, *n̂utri*. Najprije je došlo do promjene u kojoj se *v̂* reflektiralo kao suglasnik *v* te je nakon te promjene u potpunosti izgubilo i taj suglasnik.

U govoru Davora P. u primjerima *v̂ĵutro* i *n̂utra* dogodila se promjena kao i govoru Ljube O. Primjer *vr̂edu* prikaz je prefiksa *v̂* ispred sonanta.

Lukežić slabljenje glasa *h* pripisuje štokavizmima, pojavama u kajkavskom i čakavskom narječju nastale u dodirima sa štokavskim narječjem. Takve su pojave započete još u starojezičnom razdoblju, a nastavile su se tijekom i nakon migracija u srednjojezičnome razdoblju (Lukežić 2012: 289).

U primjeru gospođe Ljube, glas *h* gubi se u medijalnom položaju riječi *ku^hale*.

U govoru gospodina Davora nisu pronađeni primjeri gubitka glasa *h* u medijalnom položaju, no pronađeni su u početnom položaju u primjerima *aj^hde*, *o^hće*, *o^hćeš* te u finalnom položaju u primjeru *o^hdma*.

4 ZAKLJUČAK

Detaljnou analizom govora Ljube Orehovec i Davora Pokrivača potvrđeno je da njihovi idiolekti pripadaju kajkavskom narječju, međimurskom dijalektu te još preciznije čakovečkoj skupini govora.

Analizom govora odabranih ispitanika potvrđeno je dvanaest jezičnih činjenica najvišega ranga odnosno alijeteta. U analizi govora Ljube O. i Davora P. u većini primjera potvrđena je jednakost refleksa jata i poluglasa odnosno prva kajkavska jednadžba. Iako je potvrđena spoemnuta prva kajkavska jednadžba, pronađeni su i primjeri u kojima se poluglas ostvario kao *a*, najvjerojatnije pod utjecajem drugih govora. Izjednačen refleks stražnjeg nazala i refleks slogotvornoga /*ʎ*/ također je potvrđen u obama govorima, no pronađeni su i primjeri koji prikazuju odstupanja. Sljedeći potvrđeni primjer alijeteta jesu artikulacijske promjene te redukcija neakcentuiranih vokala i slogova. Promjene se mogu dogoditi u početnom, medijalnom i finalnom položaju. U govoru Davora P. potvrđene su u svim trima položajima, a kod Ljube Orehovec potvrđene su samo u medijalnom i finalnom položaju. Sekvencija /*rj*/ potvrđena je u samo jednom primjeru u govoru Ljube O., dok u govoru Davora P. nije pronađen niti jedan primjer. Nadalje, kajkavske depalatalizacije provode se u obama govorima te su vidljivi ostvaraji iste, no pronađeno je više primjera u kojima se kajkavska depalatalizacija ne provodi. Uporaba prijedloga *vu* / *v* ostvarena je i u govoru Ljube O. i u govoru Davora P. te se taj prijedlog ostvario kao *u*, *v* i *f*. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije su sljedeći potvrđeni alijetet u govoru ispitanika. Zamjenica *kaj* sa svojim kompozitima potvrđena je u obama govorima te je najvažnija kao upitna zamjenica, ali nije ništa manje važna kao zamjenica koja označuje neživo te zamjenica koju nailazimo u skraćenim i proširenim oblicima. Sinkretizam akuzativa jednine i genitiva jednine potvrđen je u obama govorima, dok se gubitak morfološke posebnosti vokativa jednine pojavljuje samo u govoru Ljube O. Uopćenje komparativa s elementom /*š*/ u tvorbenome morfemu potvrđen je samo u govoru Davora P. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina potvrđeno je u oba govora iako se infinitiv pojavljuje češće. Tvorba kajkavskog futura vrlo se često koristi u govoru grada Čakovca te je stoga i potvrđena u oba govora. Posljednja obrađena i potvrđena alijetetna značajka je sustavna uporaba određenoga pridjevskoga lika i u predikatnom proširku.

U govoru Ljube O. i govoru Davora P. potvrđeno je djelomično odstupanje refleksa poluglasa od prve kajkavske jednadžbe te je to vidljivo u jednom od primjera kao što je *pás*. Sekvencija /*jt*/ u infinitivnoj osnovi i sekvencija /*jd*/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola

idti > *iti* također je potvrđena kao alteritetna značajka u obama govorima. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola *moč* je, također, potvrđen u obama govorima. Sljedeća potvrđena alteritetna značajka u obama govorima je krajnje slogovno //, koje je zadržano bez izmjene, no slogovno // koje je zamijenjeno poluvokalom potvrđeno je samo u govoru Ljube O. Što se tiče konsonantskih skupina, u govoru Ljube O. Starojezična skupina /čr/ ostvarena je kao /cr/, dok u govoru Davora P. nije pronađen primjer. Skupina /vs/ potvrđena je u obama govorima te se najčešće ostvaruje u primjerima *se* i *sega*. U skupini u kojoj *v* prethodi konsonantu potvrđeni su primjeri u obama govorima. Gubitak glasa *h* potvrđen je i u govoru Ljube O. i govoru Davora P., najčešće u medijalnom položaju.

Na temelju obrađenih alteriteta i alijeteta mogu zaključiti da je govor Ljube O. konzervativniji nego li je govor Davora P. Pretpostavljam da je tome tako zato što se ona doselila iz sredine u kojoj je govor konzervativniji te ga je teže osuvremeniti. Ovim je radom prikazano istraživanje idiolekata dvaju govornika čakovečkog govora. Rad je baziran na dvama ogledima govora te daje osnovne naznake čakovečkog idioma. U obrađenim govorima prikazane su značajke kajkavskog narječja odnosno govora grada Čakovca, no vidljive su i promjene u sustavu zbog utjecaja drugih idioma. Jezik je sustav koji brzo podliježe promjenama, sustav koji se vrlo brzo može promijeniti te isto tako i nestati. Naša su narječja jedno veliko bogatstvo koje se neprestano treba njegovati i istraživati zato što je to jedinstvo svakog jezika.

5 OGLEDI GOVORA

5.1 Ogled govora Ljube Orehovec

- Ljuba: *Jà sè zòvem Ljùba Orehovec, ròdom sam iz Domàšinca, ònda ùdala sam u Čàkovec. Tò je bìlò, dòšla sam u Čàkvec nègde v dvànajstom mjèsecu osamdèset i prve gòdine, suprùk je isto iz Mežimurja, òn je iz Svète Màrije i tù smo òdлучili zàjednički život. Bìli smo šès godina pòdstanari, ròžena sam šèsti četvrti tisuću dèvetsto pèdeset i òsme gòdine. imam dvoje djèce, Filipa i Ànu. Àna živi u Pùli, a Filip je u Zàgrebu. Àna je ùdana.*
- Ljuba: *Jèe, znàš kàj, onda su se màknule od kùče, zàto im je bìlo lèpo, čim dàle od kùče, tò im je bìlo bòlje, nèj. Nèka vrst samòstalnosti, tò ti je tò. Kàj buš sàt. Dòbro im je bìlo, èto tàk. A sàd, fàle mi i jèdan i drùgi mi fàle i čùj, i òno. Dòk ti dèca odidu od kùče nìje bàš, mìslim. Jàko mi je prázno, jèr nàša kùča i kàt sam bìla u Domàšincou, màm pèt bràče, nè, ùvijek je bìlo živo i vèselo. Za Bòžič, pògotovo je bìlo vèselo zàto kaj sam, òno ja sam bìla nàjmლაჷა pa ùvek sam, a bràča su bìla v Nèmačkoj, pa mi je ùvijek bìlo, òvoga, vèselila sam se nìhovom dòlasku jèr sam dòbila slatkìše. I tàk, èvo. A Àna i Filip, nòrmalno fàle mi, jàko mi Filip i Àna, i jàko fàle, i Màrko òvoga, i dòbro. Nèkak vòlim dòk nas je pùna, dòk je cìka i gràja, vika, gràja. Ja sam zràsla tak, baš kàj nas je bìlo jàko pùno i bìlo mi je lèpo. I òvoga, djètinjstvo, màkar sam trèbala iči na pòl'je i ràditi, nè, fìzički i tàk òno, kàt si cura, znàš. òvo je sad drùgo, tò sad voliš, àli òno, tò je tàk bìlo, òno, trèbali smo iči rècimo u pètak u kìno, a màma je rèkla ne, trèba krumpìr, òvoga, trèba krumpìr zbìrati, znàči odvájati sìtne, srèdñi i krùpni krumpìr, pòsebno, nè. A jà bi bìla išla v kìno, ne, mìslim òno, nema šànse. Tò se trèbalo slušati i, nèbreš iti kàm bi štèl ònda, ne. Pogòtovo ak se ima pòl'je.*
- Ljuba: *Òno otpočètkà, kàd sam dòšla Čàkvec, mìslim lèjpo mi je, tàj pèriod, jè, ali tò je bìlo jèdno òdvajanje od dòma. Otpočètkà onàk, nàš, imala sam vèč dvajsttri gòdine, i tò je ìgralo nèkakvu ulogu, nòrmalno, žènila sam se za òvoga, mùža kòjek sam ràda mèla, nè, i nèkak je bìlo i to, a po drùgoj stràni ònak mi je bìlo màlo tèsko, nàš, od kùče otìti. Ali prìvikneš se, mìslim bìla sàm naučena, bìla sam nafčena na dèlati i tò i čùj, òno, nìje mi bìlo dòsadno, imala sam vrt. Filip i Àna su došli dosta brzo, Filip je dòšel osamdèset drùge, Àna osamdèset četvrtè dòšla, gòdinu i pòl ràzlika, nè, tàk kàj mi òno bìlo, mìslim, život je onàk, pùn mi bìl.*

5.2 Ogled govora Davora Pokrivača

- Davor: *Jé, bile ste vani, ali nêste bãš mèle prèviše društva, a dòk je više dèce, ti bu lèpše. Jèdino káj ste tu sùsedovu dècu zajebàvale i dèlali nèreda z njìma. Dòbro, i mi smo dèlali nêke nepodòpštine, kák se tò velì, máló smo novogràdnu, dòk su ljuði zidali kùče, crèpe razbìjali i tàk, máló kùče im devastirali, ali nêje tò bìlo nìkaj, kák bi se tò rèklo, námjerno, tò je se bìlo djèčje igre. Kák i vi z lèšnakima dòk ste sùsede gàžale s pràčkom. I bìlo je pùno više dèce, imam nêkak òsečaj, jèr je tu bìlo oko nàs, od prùge pa do Pribislavca je bìlo četiri òdnosno i tu v našem nàseļu, pèt nògometnih terèna, ònda znàs kòlko je tu bìlo klìncof. A tò vè sè f drač obràslo, kák se to velì.*
- Davor: *Tò je kùhna pòlu òtvorenog tipa dè ti ìmaš sè pri rùki i káj ne mòraš ìti v stàn. Nàči, mòreš vani si slàgati, tipa kák ve tò smo rèkli ti roštili, i tàk dàje, roštilàda i te glùposti, nè.. A ti ìmaš tam svè vani, blizu ti je vrt, blizu ti je vòda, ne mòraš se maltretirati f stànu nùtra. Nàči, tam si z vrta nabèreš stvàri, pòvrče, vòče, slòžiš si, priprèmiš si, mòreš si najèsti, vidiš kák ve družène, vè da to ìmamo vani, nèbi se maltretirali nùtra. I ònda mòreš i lajsati po vani ak ìmaš dè, i tàk, jèdino ak ìmaš cvètje ònda nòn stòp glediš káj ti ne strgal.*
- Davor: *Jà sam navèk za òno, pokušavam bìti, àko nèš ìmaš o tòmè mòraš vòditi brìgu, a brìga tò znàči, ne sàmo brìga káj ti ga nahraniš, napòjiš, vidiš da je vrèdu. Dà smo ìmali mi bòksa vani, nèbi mèli z òvim vani dànas problema, bìli bi u bòksu. Znàči trèbaš mu omogućiati ìmati ùvjete za tòga pèsa. Dòk ìmaš pèsa, mòraš znàti, takvoga, nèma ìli tò je máló komplicirano, tèško kák na mòre ìti, nèkome f pòsjetu ìti, kòme bùš pèsa ostàvila. Nèkat je to bìlo lákše, dòk su ti bìli dòma bàka i dèda il màma i tàta. Úvijek je nèko bìl žòker zòvi, pa ti je tò mògèl vòditi brìgu o tòmè, a vè kòme bùš ostàvil pèsa? Vè vidiš kák se tò se skùpa razvòdnilo. Pràktički nèmaš nìti, vèč i familija se razvòdnila, nè?*
- Davor: *Pa mòzda da bi vè tu mì ogràdili dvòrište, bòksove slòžili, òdnosno màknuli stvàri káj ga bàr ìmaš kàm dèti, nèbre bìti cèli dàn nùtra f stànu. Tò je mùka za pèsa, tèbi je mùka dòk si f stànu cèli dàn, àko ne spìš, a kàmoli njemu, òn mòra lajsati, dèlati, hòdati. Àjde, òvi màli, kák je òf, àjde òn još po stànu kák-tàk, àli nêje nìti tò više. òn jèdva čèka dòk ja dòjdem dòma jer znà da ìde z mènóm vàn, i ònda smo mì vani cèlo pòpodne i tò ti je za nèga ònda život.*

6 SAŽETAK

U ovom su radu analizirane i prikazane jezične činjenice u govorima ispitanika Ljube Orehovec i Davora Pokrivača te pripadnost tih činjenica kajkavskom narječju odnosno čakovečkom govoru.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, međimurski dijalekt, čakovečki govor, alijeteti, alteriteti, idiolekti

7 SUMMARY

The paper analyzes and presents language facts in the speech of Ljuba Orehovec and Davor Pokrivač as well as the affiliation of these facts to the Kajkavian dialect and Čakovec dialect.

Key words: Kajkavian dialect, Međimurje dialect, Čakovec dialect, alieté, altérité, idiolects

8 LITERATURA

1. Blažeka, Đ. *Međimurski dijalekt*. Hrvatski kajkavski govori Međimurja. Čakovec : Matica Hrvatska, 2008a.
2. Blažeka, Đ. (2008b). 'Međimurski dijalekt', *Hrvatski dijalektološki zbornik*, (14), str. 261-292.
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/148078>
3. Lončarić. M. *Kajkavsko narječje*. Zagreb : Školska knjiga 1996.
4. Lukežić, I. *Zajednička povijest hrvatskih narječja*. 1. Fonologija. Rijeka : Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskog sabora Grobinščine, 2012.
5. Lukežić, I. *Zajednička povijest hrvatskih narječja*. 2. Morfologija. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskog sabora Grobinščine, 2015
6. Maresić, J. (2018). 'Morfologija podravskoga kajkavskog dijalekta', *Hrvatski dijalektološki zbornik*, (22), str. 1-140.
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/209634>
7. Virč, I. (2008). Monografija o međimurskom dijalektu (Đuro Blažeka: Međimurski dijalekt (Hrvatski kajkavski govori Međimurja), Matica hrvatska, Čakovec, 2008.). *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 34 (1), 471-474.
Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/35306>
8. Vranić, Silvana i Zubčić, Sanja. *Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20.st*. Povijest hrvatskog jezika, 5. Knjiga-1.dio, Zagreb : Croatica 2018.
9. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=15099> pristupljeno 26.6.2020.
10. <https://www.dzs.hr/> pristupljeno 20.7.2020.
11. <https://www.cakovec.hr/web/o-gradu-cakovcu/> pristupljeno 20.7.2020.